

BİBLİYOMETRİK ÇALIŞMA

ALERJİK RİNİT KONUSUNDAKİ KBB UZMANLIK TEZLERİNİN 45 YILLIK BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Dr. Alaz ARABACI Dr. Cüneyt Orhan KARA Dr. Bülent TOPUZ

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi KBB Anabilim Dalı, KBB, Denizli, Türkiye

ÖZET

Amaç: Alerjik rinit konusundaki yapılmış uzmanlık tezlerinin 45 yıllık dağılımının incelenmesi ve ilgili dört ana bransa ait verilerle karşılaştırılması.

Gereç ve Yöntemler: Ulusal tez merkezi veri tabanı kullanılarak tıpta uzmanlık alanında yayınlanan tezler "alerjik rinit", "alerjik rinit", "allerji" ve "alerji" anahtar sözcükleri ile tarandı. İlk aşamada tezlerin başlıkları ve özetleri incelenerek, alerjik rinitle ilgili tezler çalışmaya alındı. Her tez yapıldığı kliniğe göre "KBB", "Pediatri", "Erişkin Alerji ve İmmünoloji", "Göğüs Hastalıkları" ve kalan klinikler de "diğer" olarak gruplandırıldı. Bulunan makaleler kullanılan araştırma yöntemine göre "DeneySEL" ve "Klinik" çalışmalar olarak gruplandırıldı. Klinik araştırmalar ise "Retrospektif" ve "Prospektif" olacak şekilde tekrar ikiye ayrıldı. Tezlerin yayına dönüşüp dönüşmediği ulusal veri tabanı olarak "TRDizin" uluslararası veri tabanı olarak "PubMed" taranarak araştırıldı. Tezler yapıldığı kliniklerin bulunduğu şehirlere göre gruplandırıldı.

Bulgular: Sonuçlar incelendiğinde alerjik rinit konusunda yapılmış ve tez içeriğine ulaşılabilen 150 uzmanlık tezi çalışmaya dahil edildi. Kliniklere göre incelendiğinde en çok tezin KBB tarafından (n=64) yapıldığı, bunu Pediatri'nin (n=49) takip ettiği görüldü. Araştırma yöntemi olarak değerlendirildiğinde tezlerin büyük çoğunluğunu prospektif klinik araştırmalar oluşturmaktaydı. Yayın olan tez sayısına göre değerlendirildiğinde ise KBB kliniklerinde yapılan tezlerin (n=23) en fazla sayıda yayın olduğu bulunmuştur.

Sonuç: 45 yıllık alerjik rinit konusunda yapılmış tezler incelendiğinde tez sayısının giderek arttığı görülmüştür. KBB alerjik rinit alanında en çok tez yapan ve yayınlatan branşlardan birisidir. Zaman içerisinde pratik uygulamalara engel oluşturabilecek zorluklar olmasına rağmen, bu zorluklar KBB uzmanlık eğitiminde alerjik rinit konusunda yapılan tez sayısını etkilememiştir.

Anahtar Sözcükler: Uzmanlık tezi, alerjik rinit, bibliyometri

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF 45 YEARS OF OTOLARYNGOLOGY SPECIALITY THESES FOCUSED ON ALLERGIC RHINITIS

SUMMARY

Objective: Evaluating the 45-years distribution of specialty theses on allergic rhinitis and comparing them with data from four relevant main clinics.

Material and Methods: Theses were assessed using the National Thesis Center database, with each thesis categorized under "Otolaryngology," "Pediatrics," "Adult Allergy and Immunology," "Chest Diseases," or "Others," based on their respective clinics. Clinical studies were further classified as either "Retrospective" or "Prospective." The publication status of the theses was determined by cross-referencing the national database "TR Dizin" and the international database "PubMed."

Results: Upon reviewing the 45-year results, a total of 154 theses on allergic rhinitis were included in the study. These theses were predominantly affiliated with the otolaryngology clinic (n = 64), followed closely by Pediatrics (n = 49).

In terms of research methodology, the majority of these theses comprised prospective clinical research. When examining the number of published theses, it was evident that the highest number of published theses came from otolaryngology clinics (n = 23), surpassing other clinic categories.

Conclusion: When assessing the theses related to allergic rhinitis, it became apparent that their numbers have increased. Particularly, otolaryngology clinics have consistently been at the forefront in publishing theses on allergic rhinitis. Despite the challenges that may have posed obstacles to practical applications over time, it is worth noting that these hindrances have not significantly impacted the production of theses within otolaryngology specialty training.

Keywords: Specialization theses, allergic rhinitis, bibliometry

İletişim kurulacak yazar: Dr. Alaz ARABACI, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi KBB Anabilim Dalı, KBB, Denizli, Türkiye, E-mail: alazarabaci1@gmail.com

Gönderilme tarihi: 14 Kasım 2023, yayın için kabul edilme tarihi: 28 Mart 2024

Kaynak gösterimi Arabacı A., Kara C. O. , Topuz B. Alerjik Rinit Konusundaki Kbb Uzmanlık Tezlerinin 45 Yıllık Bibliyometrik Analizi KBB-Forum 2024;23(1):034-038

GİRİŞ

Kulak burun ve boğaz hastalıkları (KBB) uzmanları tarafından poliklinikte en sık karşılaşılan hastalıklardan birisi alerjik rinittir. Toplumun %5-40'ını etkileyen bir hastalıktır ve prevalansı gün geçtikçe artmaktadır¹. Türkiye'de alerjik rinit prevalansı %20,1 olarak saptanmıştır. Kentsel alanda %23,8 kırsal alanda ise %18,4 olarak rapor edilmiştir^{2,3}. Toplumda rastlanma sıklığı ve komorbiditesi göz önüne alındığında "alerjik rinit" KBB uzmanlık alanının en önemli konularından birisidir^{4,5}. Ülkemizdeki KBB

hekimleri sadece hastalığın tanısı ve tedavisi ile ilgilenmemekte aynı zamanda araştırmalar da yapmaktadırlar. Alerjik rinit KBB hekimlerinin yanı sıra Göğüs hastalıkları, Pediatri, Erişkin Alerji ve İmmünoloji hekimlerinin de ilgi alanlarına girmektedir.

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak alerjik rinit konusundaki çalışmalar ve uygulamalar ülkemizde de 1980'li yıllarda artmaya başlamıştır⁶. Ancak bu ilgi, KBB uzmanlık alanındaki alerjik rinit pratik uygulamalarındaki engeller sebebi ile sekteye uğramıştır⁶. Bu bibliyometrik araştırmada da alerjik rinit alanındaki uzmanlık tezlerinin 45 yıl içindeki branşlara göre dağılımı, tezde kullanılan araştırma yöntemi, tezin yapıldığı kliniğin bulunduğu şehir ve bu tezlerin ne kadarının yayına dönüştüğünün saptanması planlanmıştır. KBB uzmanlık alanına ait veriler Göğüs Hastalıkları, Pediatri, Erişkin Alerji ve İmmünoloji kliniklerinin alerjik rinit konulu uzmanlık tez sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

HASTALAR VE YÖNTEM

Ulusal tez merkezi veri tabanı kullanılarak, alerjik rinit künyeli "tıpta uzmanlık" tezleri, 1977-2022 yılları dahil olacak şekilde 45 yıllık veri tarandı. Taramada anahtar kelime olarak "alerjik rinit", "alerjik rinit" "alerji" ve "allerji" kullanıldı. Tezlerin önce özetleri incelendi. Tez özetinde araştırmanın amacına uygunluğu belirleyecek kadar verinin yer almadığı durumlarda ise tez tam metni değerlendirildi. Alerjik rinitle ilgili tezler çalışmaya alındı. Takiben her tez, tezin sahibinin olduğu kliniğe göre "KBB", "Pediatri", "Erişkin Alerji ve İmmünoloji", "Göğüs Hastalıkları" ve kalan kliniklerde "diğer olarak gruplandırıldı. Bulunan tezler kullandığı araştırma yöntemine göre "Deneysel" ve "Klinik" çalışmalar olarak gruplandırıldı. Klinik araştırmalar ise "prospektif" ve "retrospektif" olacak şekilde tekrar ikiye ayrıldı. Zaman içerisinde alerjik rinit konusuna ilginin değişimini saptayabilmek adına

tez sayıları 5 yıllık süreçlere göre gruplandırıldı. Tezlerin yapıldığı KBB kliniklerinin bulunduğu illere göre dağılımını inceleyebilmek için tezler İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer olacak şekilde şehirlere göre gruplandırıldı. Tezlerin yayına dönüşüp dönüşmediği incelenirken ulusal veri tabanı olarak "TRDizin" uluslararası veri tabanı olarak "PubMed" seçildi. Tez yazarının ve tez danışmanın soyadı ile ayrı ayrı tarama yapıldı. Çalışmamız kapsamında elde edilen kategorik verilerin analizinde yüzde ve frekans analizi uygulandı. Bu araştırma için Pamukkale Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 06.04.2023-E.353885 tarih ve numaralı etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Ulusal Tez Merkezi veri tabanında alerjik rinit konusunda yapılan 153 adet uzmanlık tezi bulunmuştur. KBB, Pediatri ve Göğüs Hastalıklarına ait üç tezin verilerine ulaşamadığı için araştırma 150 tez üzerinden yapılmıştır. Kliniklere göre incelendiğinde en çok tezin KBB ve Pediatri kliniklerinde yapıldığı saptanmıştır. Yayın olan tez sayısına göre değerlendirildiğinde de KBB ve Pediatri kliniğinde yapılan tezlerin daha çok yayınlandığı görülmektedir (Tablo.1). Araştırma yöntemi olarak değerlendirildiğinde tezlerin büyük çoğunluğunun klinik araştırmalar oluşturmaktadır (n=134, %89,3). Klinik araştırmalar ise büyük ölçüde prospektif (n=113, %84,3) olarak planlanmış ve yapılmıştır. Sadece 21 (%15,7) klinik araştırma retrospektif olarak yapılmıştır. Deneysel araştırma sayısı ise 16 (%10,7)'dir (Tablo.1). Tez sayılarının yıllara göre değişimini değerlendirmek için beşer yıllık dönemler halinde incelendi. Alerjik rinit konusundaki ilk tez 1977 yılında yapıldığı için bu tarihten itibaren beşer yıllık gruplar oluşturuldu. 2022 yılına ait veriler ise son gruba eklendi.

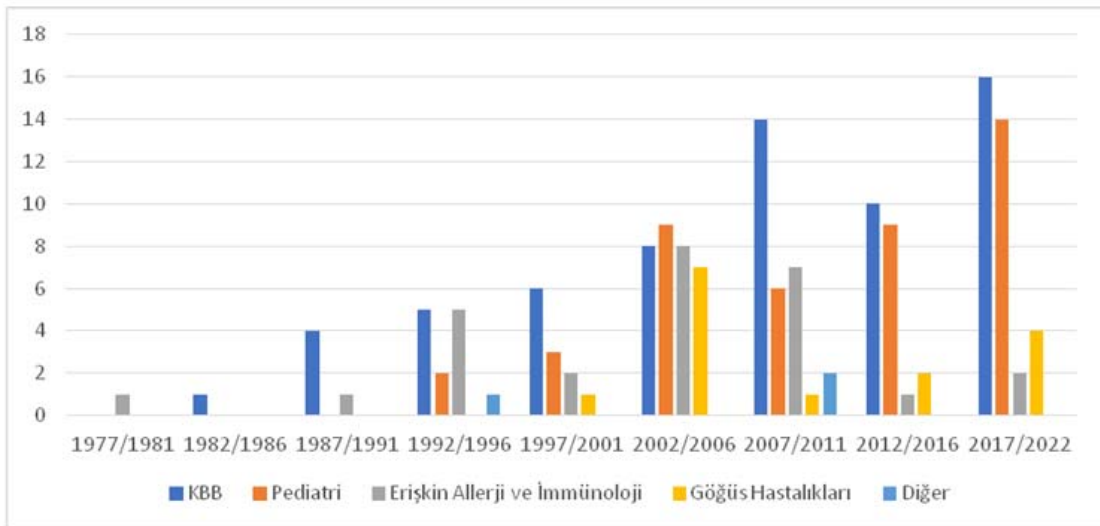

Tablo 1. Kliniklere göre toplam tez sayıları, araştırma tipi dağılımları ve tezlerin yayınlanma oranları görülmektedir.

KLİNİK	Toplam Tez Sayısı	Araştırma Yöntemi			Tezlerin Yayınlanma Oranları
		Retrospektif	Prospektif	Deneysel	
KBB	63	6	43	14	23 (36,5%)
Pediyatri	44	8	35	1	14 (31,8%)
Erişkin Alerji ve İmmünoloji	27	4	22	1	8 (29,6%)
Göğüs Hastalıkları	13	3	10	0	5 (38,4%)
Diğer	3	0	3	0	1 (33,3%)
Toplam	150	21	113	16	51 (34%)

Tablo 2. Tezlerin yapıldığı kliniklerin bulunduğu şehirlere göre dağılımı görülmektedir.

İstanbul	Ankara	İzmir	Diğer	Toplam
35 (%22,9)	18 (%11,8)	15 (%9,8)	85 (%55,5)	153

Şekil 1: Yıllara ve branşlara göre tez sayılarının beşer yıllık gruplar şeklinde dağılımı görülmektedir.

TARTIŞMA

Ülkemizde KBB hekimlerinin alerji alanındaki çalışmaları 1950'li yıllarda başlamıştır⁶. Ulusal tez merkezi veri tabanında bulunan alerjik rinit konulu en eski tez ise 1977 yılına aittir. İlk tez Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Alerji ve İmmünoloji kliniğinde; "Alerjik rinit ve astımda burun ve bronş salgısında eosinofil lökositlerin önemi ve bunun enfeksiyonla olan ilgisi, bu hastalarda ve paraziter infestasyonlarda kan yaymalarında eosinofil lökositlerin durumu" konusunda yapılmıştır. KBB kliniğinden ilk alerjik rinit konulu tez ise 1986 yılında yapılmıştır. Bu tez ise Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde "Alerjik rinit semptomatik tedavisinde Ketotifen ile Clemastin'in etkilerinin karşılaştırılması" konusunda yapılmıştır. 1980'li yılların başında başlayan epidermal deri testi ve immünoterapi uygulamaları ile yapılan çalışma ve alerjik rinit konulu tez sayılarındaki artışın 2000'li yıllarında ivme kazandığı görülmektedir (Şekil 1). 2010 yılında Sağlık Uygulama Tebliği ile alerjik epidermal deri testleri ve subkutan immünoterapi uygulamalarının KBB uzmanları tarafından yapılması durumunda Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ödeme kapsamı dışına alınmıştır⁷. Hastane yönetimlerinin 2013 yılında bu uygulamaları durdurması ile KBB hekimlerinin alerjik rinit konusundaki pratik uygulamaları ve klinik çalışmaları kısıtlanmıştır. Ancak incelememizde 2011 yılından sonra yapılmış olan 59 uzmanlık tezinin 26'sının(44%) KBB kliniklerinden yapıldığı saptanmıştır. Diğer yandan 45 yıllık süreçte KBB kliniklerinden yapılan 64 tez çalışmasının 26'sı da (40,6%) 2011 yılından sonra yapılmıştır. Bu sonuçlara göre SGK ödemesi kapsamından çıkan uygulamaların KBB hekimlerinin alerjik rinit konusuna olan ilgisini azaltmadığını göstermektedir. KBB hekimlerinin yaptığı uzmanlık tezlerinin 5 yıllık gruplara göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir. Tedavi hizmetlerinin yanı sıra KBB uzmanı akademisyenlerin bir diğer görevi de araştırmalar yapmak ve bu araştırmaları bilim dünyası ile paylaşmaktır. KBB polikliniklerinde sık karşılaşılmaması sebebi ile doğal olarak alerjik rinit hastalığı KBB uzmanlık tez konusu olarak seçilmiştir. Diğer bir konu da yapılan tez

çalışmalarının büyük bir kısmının hasta verileri üzerinden planlanmış olmasıdır. Mevcut tezlerde deneysel ve laboratuvar araştırmalarından ziyade epidemiyolojik ve klinik çalışmalar ön plandadır (Tablo 1). Bu çalışmaların büyük kısmının prospektif planlanmış olması ise alerjik rinit konusu ile ilgilenen tüm branşların alerjik rinit hastaları için klinik olarak düzenli olarak hizmet verdikleri lehine yorumlanabilir.

KBB alanındaki tüm uzmanlık tezlerini inceleyen diğer araştırmalarda da deneysel çalışmaların sayısı az bulunmuştur^{8,9}. Bunun nedeni deneysel araştırmaların daha çok maddi destek ve alt yapı gerektirmesi olabilir. Ayrıca uzmanlık eğitiminde görev alan KBB akademisyenlerinin deneysel araştırma konusundaki bilgi, beceri ve deneyimleri de yeterli olmayabilir. Bu çalışmanın sonucu ise şaşırtıcıdır. Tablo 1 incelendiğinde alerjik rinit konusunda KBB hekimlerinin en çok deneysel araştırma yapan grup olduğu görülmektedir.

Tezler uzmanlık öğrencilerinin en önemli akademik çalışmalarıdır. Uzmanlık tezleri oldukça kapsamlı çalışmalar olmaları ve literatüre katkı sağlamaları açısından tezlerin yayın olması önemli bir konudur. Alerjik rinit konusundaki incelemeye dahil edilen 150 tez göz önüne alındığında tezlerin yayına dönüşme oranı %34 (n=51) olarak bulunmuştur. Bu tezlerin 35 tanesi pubmed® veri tabanında yer alan uluslararası dergilerde yayınlanırken, diğer 16 tez ise TrDizin® veri tabanında yer alan ulusal dergilerde yayınlanmıştır. Kliniklere göre oranlar dikkate alındığında uzmanlık tezlerini en çok yayınlayanlar KBB (%36,5) klinikleridir (Tablo 1).

KBB alanındaki farklı yıllara ait tüm tez çalışmalarının incelendiği iki farklı araştırmada ise yayın oranları %35,6 ve %44,1 olarak bulunmuştur^{8,9}. Bizim araştırmamızda bulduğumuz alerjik rinit konusundaki KBB uzmanlık tezlerinin yayınlanma oranları da %36,5 ile önceki iki çalışma sonuçlarına benzerdir. Kara ve ark. yaptığı bir diğer bibliyometrik çalışmada da, alerjik rinit konusundaki Türkiye kaynaklı yayınlarda KBB klinikleri en çok yayın sayısına sahipken, pediatri ikinci sırada yer almıştır¹⁰. Araştırmamızın sonuçları da Kara ve ark. yaptığı

araştırma sonuçlarına benzerdir. KBB klinikleri uzmanlık tezleri dışında da, alerjik rinit konusunda araştırmalar yapma ve yayınlama konusunda ülkemizde liderdir¹⁰.

Tez çalışmalarının kapsamlı çalışmalar olması ve literatüre sağlayabilecekleri bilimsel katkılar göz önüne alındığında daha yüksek oranlarda yayına dönüşmeleri beklenir⁹. Tez çalışmalarının yayına dönüşmemesinde en büyük etkenler uzmanlık öğrencilerinin eğitim aldıkları dönemlerinde yapılandırılmış, formal bir araştırma eğitimi almamış olmaları, makale yazmamış olmaları, araştırma için yeterli teşvik olmaması, uzman olduktan sonra akademik hayata devam etmemeleri gibi sebeplerle açıklanabilir^{10,11,12}. Uzmanlık tezinin yapılma sürecinde danışmanlık görevi de çok önemlidir. Tez danışmanının zamansızlık nedeniyle bu süreçle yeterince ilgilenememesi de ek bir olumsuzluk yaratabilir. Tezin klinik iş yükü içerisinde ayrı bir problem olarak düşünülüp, gönülsüzce ve yeterince özen gösterilmeden yapılması, çalışma kalitesinin düşük ve sonuçların bilimsel değerinin zayıf olması da yayına dönüşme konusunda engel olabilecek diğer faktörlerdir⁹.

Tezlerin yapıldığı illere göre dağılımı incelendiğinde büyük şehirlerdeki eğitim kliniklerinin daha fazla olmasının sonuçlara yansdığı görülmektedir (Tablo 2). Diğer yandan bu sonuçlar büyük şehirler dışındaki eğitim kliniklerinde de alerjik rinit konusuna akademik olarak ilgi duyulduğunu göstermektedir.

Araştırmamızın kısıtlılığı olarak uzmanlık öğrencilerinin yıllar içerisinde sayılarının artması yer almaktadır. Zaman içerisinde artan tez sayılarının sebebi, konuya olan ilgi artışının sebebi olabileceği gibi tez sayısındaki bu artış, artan uzmanlık öğrencisi sayısına bağlı da olabilir. Bir diğer kısıtlılık ise bölümler arasındaki uzmanlık öğrencileri sayılarının farklı olması ve uzmanlık öğrenci sayılarına ait verilere ulaşılamamış olmasıdır.

SONUÇ

Alerjik rinit konulu son 45 yılda yapılan tezler incelendiğinde KBB hekimlerinin pratik uygulama konusunda karşılaştığı engellere rağmen alerjik rinit konusuna ilgilerinin azalmadığı, aksine bu süreci ve sonrasını

kapsayan dönemde alerjik rinit ile ilgilenen diğer üç bransa göre daha fazla sayıda tez yaptıkları saptanmıştır. Aynı zamanda alerjik rinit konusu ile ilgilenen diğer branşlara göre yapılan tezlerin daha yüksek oranda yayına dönüşmüş olması da KBB hekimlerinin alerjik rinit konusunda akademik olarak da başarılı oldukları lehine yorumlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Bousquet J, Van Cauwenberge P, Khaltaev N; Aria Workshop Group; World Health Organization. Allergic rhinitis and its impact on asthma. *J Allergy Clin Immunol*. 2001 Nov;108(5 Suppl):S147-334. doi: 10.1067/mai.2001.118891.
2. Topuz B, Kara CO, Ardic N, Zencir M, Kadıköylü S, Tümkaya F. [The prevalence of Allergic rhinitis in the adult urban population of Denizli]. *Kulak Burun Bogaz İhtis Derg*. 2005;14(5-6):106-9.
3. Cingi C, Topuz B, Songu M, Kara CO, Ural A, Yaz A, Yıldırım M, Miman MC, Bal C. Prevalence of allergic rhinitis among the adult population in Turkey. *Acta Otolaryngol*. 2010 May;130(5):600-6. doi: 10.3109/00016480903311880.
4. Logbook Oto-Rhino-Laryngology-Head and Neck Surgery (resivion 2018) Training Programme Microsoft Word - LOGBOOK REVISED FINAL 2018 (ebeorl-hns.org) Haziran 2023'de ulaşılmıştır.
5. <https://www.kbb.org.tr/menu/ucep-28/> Haziran 2023'te ulaşılmıştır
6. Topuz B, Kara CO, Çanakçıoğlu S, Günhan K, Uslu Coşkun B, Keleş E, Altuntaş EE. Kulak Burun Boğaz Alerjisi Hastalıkları Alanında Ne Durumdayız? *KBB-Forum* 2020;19:161-168.
7. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100325M1.htm> (bkz.ek 8)
8. Çetin AÇ, Boran C, Erdağ TK. Kulak burun boğaz uzmanlık tezleri yayına dönüşüyor mu? *Kulak Burun Bogaz İhtis Derg* 2017;27(4):185-193
9. Topuz MF, Oğhan F. Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Tezlerinin Ön Çalışmadan Yayına Dönüşümündeki Zorluklar *STED* 2020; 29(4): 239-245
10. Kara CO, Mengi E, Aktan K, Topuz B. A 25-Year Bibliometric Analysis of Allergic Rhinitis Publications from Turkey. *Turk Arch Otorhinolaryngol*. 2021 Mar;59(1):20-25. doi: 10.4274/tao.2020.6076. Epub 2021 Mar 26. PMID: PMC8054929.
11. Kalcıoğlu MT, Eğilmez OK, Karaca S, Hanege FM, İleri Y. Publication rates of otolaryngology theses from Turkey in peer-reviewed journals. *Kulak Burun Bogaz İhtis Derg*. 2016 May-Jun;26(3):143-51. doi: 10.5606/kbbihtisas.2016.63626.
12. Eyigör H, Kara CO. Otolaryngology Residents' Attitudes, Experiences, and Barriers Regarding the Medical Research. *Turk Arch Otorhinolaryngol*. 2021 Sep;59(3):215-222. doi: 10.4274/tao.2021.2021-4-11. Epub 2021 Oct 15. PMID: PMC8527532.